

**ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНО-ЕКОНОМІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ**

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

з підготовки, написання, оформлення та порядку захисту
кваліфікаційної роботи
з освітнього ступеня магістр
спеціальності 202 Захист і карантин рослин

УДК: 378.14(072)

Методичну розробку розглянуто, схвалено і рекомендовано до друку методичною комісією агрономічного факультету (протокол №2 від 10 лютого 2023 р.).

Укладачі:

Марковська О.Є. – доктор сільськогосподарських наук, професор;
Дудченко В.В. – член-кореспондент НААН, доктор економічних наук, старший дослідник;
Мринський І.М., Урсал В.В., Минкіна Г.О. – кандидати сільськогосподарських наук, доценти

Рецензенти:

Піковський М. Й. – доктор сільськогосподарських наук, доцент кафедри фітопатології Національного університету біоресурсів і природокористування України;

Ключевич М. М. – доктор сільськогосподарських наук, професор, завідувач кафедри захисту рослин Поліського національного університету

Методичні рекомендації з підготовки, написання, оформлення та порядку захисту кваліфікаційної роботи з освітнього ступеня магістр, спеціальності 202 Захист і карантин рослин. Херсон: РВВ «Колос», 2023. 49 с.

У методичній розробці викладено вимоги до виконання, оформлення і підготовки до захисту кваліфікаційної роботи. Висвітлено загальні положення, мету, завдання та зміст кваліфікаційної роботи.

ЗМІСТ

Стор.

РОЗДІЛ 1	ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ.....	4
РОЗДІЛ 2	СТРУКТУРА ТА ВИМОГИ ДО ЗМІСТУ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ.....	9
РОЗДІЛ 3	ОФОРМЛЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ.....	17
3.1.	Загальні вимоги.....	17
3.2.	Нумерація.....	18
3.3.	Ілюстрації.....	19
3.4.	Таблиці.....	19
3.5.	Посилання.....	20
3.6.	Список використаних джерел.....	21
3.7.	Додатки.....	21
РОЗДІЛ 4	ПІДГОТОВКА ДО ЗАХИСТУ І ЗАХИСТ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ НА ЗАСІДАННІ ЕК.....	23
4.1.	Рецензування кваліфікаційної роботи.....	23
4.2.	Відгук керівника на кваліфікаційну роботу	24
4.3.	Підготовка до виступу на засіданні Екзаменаційної комісії.....	25
4.4.	Процедура публічного захисту кваліфікаційної роботи.....	26
РОЗДІЛ 5	КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ	30
ДОДАТКИ	33

РОЗДІЛ 1 ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Виконання кваліфікаційної роботи є завершальним етапом навчання студентів у Херсонському державному аграрно-економічному університеті і має за мету систематизувати знання, розширити і закріпити професійні уміння та навички щодо вирішення завдань у виробничих умовах. Вона має комплексний характер і пов'язана з використанням набутих здобувачем знань, умінь та навичок зі спеціальності 202 «Захист і карантин рослин».

Основні завдання кваліфікаційної роботи: систематизація, закріплення і розширення теоретичних знань, отриманих у процесі навчання за програмою підготовки фахівця із захисту і карантину рослин та їх практичне використання під час вирішення конкретних наукових, економіко-соціальних і виробничих питань у галузі сільського господарства; розвиток досвіду самостійної роботи, оволодіння методикою досліджень та експериментування, фізичного або математичного моделювання, використання сучасних інформаційних технологій у процесі розв'язання завдань, які передбачені завданням на кваліфікаційну роботу; визначення відповідності рівня підготовки студента-випускника вимогам відповідного Стандарту вищої освіти, його готовності та спроможності до самостійної роботи в умовах ринкової економіки, сучасного виробництва, прогресу науки, техніки та культури. Виконуючи кваліфікаційну роботу, студент поглиблює знання з фундаментальних та фахових дисциплін, освоює методики програмування технологічних процесів виробництва сільськогосподарської продукції, природоохоронного забезпечення, оволодіває навичками зіставлення результатів своїх досліджень із літературними даними, системного аналізу, узагальнення і літературного оформлення одержаних результатів з теми кваліфікаційної роботи, набуває вміння нести науковий пошук, користуватися передовими комп'ютерними технологіями.

Мета кваліфікаційної роботи полягає в поглибленні та закріпленні теоретичних знань здобувачами, оволодінні прийомами планування захисту рослин від шкідливих організмів на основі аналізу фітосанітарного стану конкретного господарства та біологічних особливостей культур, що вирощуються, вмінні розробити систему захисту рослин від основних видів шкідливих організмів.

Здобувачі другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 202 «Захист і карантин рослин» у процесі написання кваліфікаційної роботи мають володіти наступними загальними та спеціальними (фаховими) компетентностями:

ЗК02. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК03. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК06. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

СК1. Здатність збирати та аналізувати релевантні дані, включно з аерозондуванням і моніторингом, та аналізувати релевантні дані, у тому числі

за допомогою сучасних методів аналізу даних і спеціалізованого програмного забезпечення.

СК3. Здатність використовувати ефективні методики визначення та ідентифікації шкідливих організмів, проводити фітосанітарну діагностику хвороб рослин, комах, кліщів, нематод, гризунів та бур'янів за стадіями розвитку і етапами органогенезу рослин.

СК6. Здатність розробляти комплексні заходи із захисту і карантину рослин для підприємств, установ, організацій усіх форм власності згідно з законодавством ЄС з питань карантину і захисту рослин.

Здобувачі другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 202 «Захист і карантин рослин» у процесі написання кваліфікаційної роботи повинні набути наступних програмних результатів навчання:

РН01. Здійснювати патентний пошук, захищати інтелектуальну власність, уникати порушень інтелектуальної власності інших осіб.

РН02. Відшуковувати потрібну інформацію у науково-технічній літературі, базах даних та інших джерелах, аналізувати і оцінювати наявну інформацію.

РН04. Будувати та досліджувати концептуальні, математичні та комп'ютерні моделі об'єктів і процесів у сфері карантину та захисту рослин, здійснювати оптимізаційні розрахунки.

РН06. Розробляти програми і здійснювати польові, вегетаційні і лабораторні дослідження із захисту рослин у непередбачуваних умовах з використанням сучасної апаратури і обчислювальних засобів.

РН11. Вільно спілкуватися усно і письмово державною та іноземною мовами з професійних і наукових питань, обговорювати з фахівцями і нефахівцями результати досліджень, проєктів, інновації та/або управління виробництвом у галузі аграрних наук та продовольства.

Кваліфікаційна робота виконується самостійно здобувачами вищої освіти агрономічного факультету спеціальності 202 Захист і карантин рослин денної форми навчання відповідно до обраної теми та індивідуального завдання.

Організаційно процес виконання кваліфікаційної роботи складається з наступних етапів:

➤ підготовчого, який починається з вибору здобувачем теми та отримання індивідуального завдання від керівника кваліфікаційної роботи щодо питань, які необхідно вирішити під час виробничої переддипломної практики;

➤ основного, який починається після захисту звіту про практику. На цьому етапі кваліфікаційна робота повинна бути повністю виконана, перевірена керівником та консультантами;

➤ заключного, який передбачає збирання необхідних підписів, отримання відгуку керівника та рецензії на кваліфікаційну роботу, проведення попереднього захисту на кафедрі, подання роботи до ЕК та її захист на засіданні ЕК.

Успішний захист кваліфікаційної роботи є підставою для присвоєння випускникові освітнього рівня «магістр» із врученням йому диплома

державного зразка (звичайного чи з відзнакою).

Кваліфікаційна робота виконується на базі конкретного сільськогосподарського підприємства за результатами самостійних досліджень, виконаних методами критичного аналізу наукової і методичної літератури, практичного досвіду, спостереження, моделювання та ін.

У кваліфікаційну роботу обов'язково включається розділ, який характеризує охорону праці та навколишнього середовища.

Тематика кваліфікаційної роботи розробляється випускаючими кафедрами або може бути рекомендована тими сільськогосподарськими підприємствами, що направили здобувачів на навчання. Здобувачеві надається право запропонувати і свою тему, яка відповідає його інтересам, життєвому досвіду, схильностям та особистим здібностям. Обрати тему роботи здобувачеві може допомогти ознайомлення з уже виконаними на кафедрі кваліфікаційними роботами, з сучасними результатами досліджень у суміжних сферах наук. Суттєвим у виборі теми є ознайомлення з аналітичними оглядами і статтями в спеціальній періодиці, а також бесіди та консультації зі спеціалістами-практиками.

Закріплення теми кваліфікаційної роботи за здобувачем здійснюється за його особистою письмовою заявою (*додаток А*) на ім'я завідувача випускової кафедри, в якій він вказує обраний напрям наукового дослідження і пропозицію щодо кандидатури наукового керівника та зовнішнього рецензента. Завідувач кафедри подає узагальнені списки здобувачів, обраних ними напрямів, дані про рекомендованих наукових керівників до деканату, який готує подання до наказу ректора університету про затвердження напрямів кваліфікаційних робіт, призначення наукових керівників. Згідно з наказом про затвердження керівників і тем кваліфікаційних робіт, керівник і консультанти видають здобувачу завдання та методичні вказівки на виконання роботи.

Здобувач за погодженням із науковим керівником до початку виробничої переддипломної практики подає до відповідної кафедри остаточно визначену тему кваліфікаційної роботи. За поданням завідувачів кафедр, узагальнених деканатом, не пізніше ніж за три місяці до початку роботи екзаменаційних комісій, теми кваліфікаційних робіт затверджуються наказом ректора.

Керівник кваліфікаційної роботи (разом із здобувачем) складає календарний план, рекомендує спеціальну літературу і надає консультативну допомогу. Завдання представляється в Екзаменаційну комісію разом з кваліфікаційною роботою.

Здобувач представляє кваліфікаційну роботу керівникові не пізніше, ніж за місяць до початку роботи ЕК.

У кваліфікаційній роботі не має бути академічного плагіату, фальсифікації та фабрикації. Згідно з п. 3.1. Положення про порядок перевірки наукових, навчально-наукових, навчально-методичних матеріалів на наявність плагіату (<https://cutt.ly/j3EKHMB>) перевірки на наявність ознак академічного плагіату обов'язково підлягають кваліфікаційні роботи здобувачів вищої освіти, які на етапі підготовки подання роботи (не пізніше, ніж за 30 календарних днів) до передзахисту перевіряються безпосередньо відповідальною особою по

роботі із системою, що призначається у встановленому порядку. Перевірка на наявність ознак академічного плагіату обов'язково передує всім іншим процедурам розгляду, проводиться за допомогою програми «Unicheck» (<https://unicheck.com/>), рекомендованої МОН України, яка дозволяє згенерувати звіт за результатами перевірки зі встановленням факту наявності чи відсутності текстових запозичень. У разі, якщо за результатами відповідного аналізу звіту перевірки роботи на наявність ознак академічного плагіату встановлено коректність посилань на першоджерело для текстових запозичень, то робота допускається до захисту, рецензування або розгляду, рекомендується до друку, вважається такою, що пройшла внутрішнє рецензування. У разі надходження апеляції від здобувача вищої освіти або незгоди автора (авторів) роботи з результатами перевірки проводиться процедура апеляції.

Критерії оцінювання плагіату в документах:

- понад 70 % унікальності – текст вважається оригінальним та не потребує додаткових дій щодо запобігання неправомірним запозиченням;
- унікальність тексту від 50 % до 70 % – оригінальність тексту задовільна, слід перевірити наявність посилань на першоджерела для цитованих фрагментів;
- унікальність тексту від 40 % до 50 % – робота допускається до захисту, але комісії із захисту слід звернути увагу на низький рівень оригінальності тексту;
- унікальність тексту менше 40 % – робота не допускається до захисту.

Упродовж усього строку виконання кваліфікаційної роботи здобувач готує проміжні звіти про проведену наукову роботу, за результатами дослідження робить доповіді на наукових гуртках, бере участь у наукових конференціях, конкурсах, олімпіадах тощо.

Згідно з п. 3.9 Положення про забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти (<https://cutt.ly/o3ELfgN>) завідувач випускової кафедри після проходження здобувачами вищої освіти попереднього захисту випускної кваліфікаційної роботи магістра на кафедрі надає відповідальній особі електронні версії випускних робіт і витяг із протоколу засідання кафедри щодо допуску здобувачів вищої освіти до захисту не пізніше, ніж за 10 днів до захисту у ЕК.

Відповідальна особа реєструє подані випускні роботи в журналі, архівує їх в репозитарії, здійснює комп'ютерну перевірку на плагіат, за результатами якої оформлює довідки та передає їх завідувачу кафедри. Довідка про результати перевірки випускної роботи на плагіат враховується завідувачем випускової кафедри та деканом факультету при прийнятті рішення щодо допуску випускної роботи до захисту в ЕК. До захисту в ЕК допускається випускна робота, в якій частка запозиченого тексту без посилань на авторів не перевищує 40 % за сумою трьох найвищих показників співпадіння з попередньо архівованими роботами та випускними роботами поточного курсу. Навчально-методичний відділ за результатами перевірки на виявлення академічного плагіату аналізує якість випускних кваліфікаційних робіт магістрів в Університеті в цілому, систематизує та доводить зауваження до завідувачів

кафедр та деканів факультетів для прийняття необхідних рішень щодо керівників випускних робіт, у яких були виявлені факти плагіату.

Згідно з п. 4.6.1. Положення про атестацію здобувачів вищої освіти та роботу екзаменаційних комісій (<https://cutt.ly/I3ELQ08>) до початку роботи ЕК (не пізніше, ніж за три дні) секретар повинен:

- підготувати форму протоколу засідання ЕК;
- підготувати відомість результатів комп'ютерного тестування здобувачів вищої освіти зі спеціальності (якщо таке передбачається);
- отримати в деканаті та/або від випускової кафедри, гаранта освітньої програми: копію наказу ректора Університету про затвердження персонального складу ЕК; затверджений графік роботи ЕК; індивідуальні навчальні плани (залікові книжки) здобувачів вищої освіти; копію наказу про допуск здобувачів вищої освіти до атестації; програми відповідного атестаційного екзамену; критерії оцінювання відповідей здобувачів; зведені відомості успішності та інші документи (накази, розпорядження, довідки), які необхідні для забезпечення якісної та кваліфікованої роботи ЕК;
- перевірити наявність кваліфікаційних робіт на кафедрі та супроводжуючих документів згідно з п.п. 4.6.4 цього Положення.

Не пізніше, ніж за один день до засідання ЕК із захисту кваліфікаційних робіт секретар ЕК отримує від випускової кафедри:

- кваліфікаційні роботи;
- письмові відгуки, рецензії на кваліфікаційні роботи;
- довідки установ і організацій про використання їх матеріалів при написанні кваліфікаційної роботи (якщо це передбачено);
- довідки або акти про впровадження наукових досліджень, листи замовлення підприємств на виконання кваліфікаційної роботи (за наявності);
- публікації здобувачів вищої освіти;
- звіти подібності системи «Unichesk» та/або іншої, рекомендованої МОН України, висновки кафедри про допуск роботи до захисту.

До ЕК можуть подаватися й інші матеріали, що характеризують освітню та професійну компетентність випускника, наукову та практичну цінність виконаної ним роботи.

В ЕК представляється:

- переплетена кваліфікаційна робота;
- відгук керівника, витяг з рішення кафедри;
- рецензія (зовнішня) спеціаліста сільського господарства;
- замовлення з виробництва;
- наочні матеріали – таблиці, графіки, фотографії (зразок титульної сторінки до них наведено в *додатку Б*), мультимедійна презентація доповіді.

РОЗДІЛ 2

СТРУКТУРА ТА ВИМОГИ ДО ЗМІСТУ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Кваліфікаційна робота ОП «Магістр» складається з таких частин: титульний аркуш, завдання, анотація, зміст, перелік умовних позначень (за необхідності), вступ, окремі розділи, що визначають суть роботи, висновки, а також список використаних джерел і додатки.

Відгук наукового керівника, рецензія, прикладаються до роботи в спеціальній кишені на обкладинці.

Послідовність структурних частин кваліфікаційної роботи повинна бути наступною:

- ✓ **Титульний аркуш**
- ✓ **Завдання на роботу**
- ✓ **Анотація**
- ✓ **ЗМІСТ**
- ✓ **ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ (за необхідності)**
- ✓ **ВСТУП**
- ✓ **РОЗДІЛ 1. АНАЛІТИЧНИЙ ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРНИХ ДЖЕРЕЛ**
- ✓ **РОЗДІЛ 2. УМОВИ, МЕТОДИКА ТА АГРОТЕХНІКА ПРОВЕДЕННЯ ДОСЛІДЖЕНЬ**
- ✓ **РОЗДІЛ 3. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕНЬ**
- ✓ **РОЗДІЛ 4. ОХОРОНА НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА**
- ✓ **ВИСНОВКИ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ ВИРОБНИЦТВУ**
- ✓ **СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ**
- ✓ **ДОДАТКИ**

Залежно від особливостей об'єкта, предмета і характеру досліджень структура кваліфікаційної роботи може бути й дещо іншою. Це питання вирішується дипломником разом з керівником. Зміст і обсяг розділів залежать від теми досліджень, обсягу зібраного експериментального матеріалу, використаних джерел.

Структура титульного аркуша, завдання й анотації наведено в *додатках В-Е*.

Анотація кваліфікаційної роботи подається державною та англійською мовами. В анотації вказуються: прізвище та ініціали здобувача вищої освіти; тема кваліфікаційної роботи; освітній ступінь, на який претендує здобувач; спеціальність (шифр і назва); найменування закладу вищої освіти; місто, рік. Основний текст необхідно навести у 3-5 реченнях, в яких стисло викладаються основні результати дослідження та практична цінність роботи. Після основного

тексту наводять ключові слова (5-15 слів або словосполучень), які відображають зміст теми роботи та найчастіше згадуються в тексті. Ключові слова подають у називному відмінку, друкують в рядок через кому в алфавітному порядку. Анотація англійською мовою повинна бути ідентичною з українською, її скорочення або розширення, заміна слів та показників не допускаються. Обсяг анотації – 1 сторінка.

ЗМІСТ.

Включає вступ, номер і назву усіх розділів і підрозділів, висновки та рекомендації виробництву, список використаних джерел і додатки. Кожен розділ і підрозділ позначається номером сторінки, на якій вони починаються. Зразок оформлення змісту роботи на конкретному прикладі наведено у *додатку Ж*.

Перелік умовних позначень. Якщо в кваліфікаційній роботі вжита специфічна термінологія, а також використано маловідомі скорочення, позначення і таке інше, то їх перелік може бути поданий у роботі у вигляді окремого списку, який розміщують перед вступом. Перелік треба друкувати двома колонками, в яких зліва за абеткою наводять скорочення, справа – їх детальну розшифровку. Якщо в роботі спеціальні терміни, скорочення, символи, позначення і таке інше повторюються менше трьох разів, перелік не складають, а їх розшифровку наводять у тексті при першому згадуванні. Оформлення переліку умовних позначень:

Перелік умовних позначень

ЕПШ	- економічний поріг шкідливості
ДР	- діюча речовина
ЗІЗ	- засоби індивідуального захисту
ЛД50	- летальна доза для 50% піддослідних тварин

ВСТУП.

У ньому коротко розкривається сутність і стан питань, запланованих для вивчення, їх значимість і новизну, обґрунтовується необхідність проведення досліджень. Включає наступні рубрики у порядку, наведеному нижче.

➤ **Актуальність теми.** Шляхом критичного аналізу та порівняння з відомими розв'язаннями обраної проблеми (наукового завдання) обґрунтовують актуальність та доцільність кваліфікаційної роботи для розвитку відповідної галузі науки чи виробництва.

➤ **Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.** Коротко викладають зв'язок вибраного напрямку досліджень з планами

кафедри та факультету, де виконана робота, а також з галузевими та (або) державними планами, програмами.

➤ **Об'єкт дослідження.** Визначається процес або явище, що породжує проблемну ситуацію, і є обраним для вивчення. Наприклад, *об'єкт дослідження* – способи вирощування томатів.

➤ **Предмет дослідження** – міститься в межах об'єкта. Наприклад, *предмет дослідження* – вплив способів вирощування томатів на ураженість фітофторозом.

➤ **Мета і завдання дослідження.** Формулюють мету роботи і завдання, які необхідно вирішити для досягнення поставленої мети. Не слід формулювати мету як «Дослідження...», «Вивчення...», тому що ці слова вказують на засіб досягнення мети, а не на саму мету.

➤ **Практичне значення одержаних результатів.** У роботі треба подати відомості про практичне застосування одержаних результатів або попередні рекомендації виробництву. Відзначаючи практичну цінність одержаних результатів, необхідно подати інформацію щодо ступеня готовності до використання або масштабів використання.

➤ **Особистий внесок здобувача.** Надається інформація щодо самостійного проведення студентом досліджу, аналізу отриманих результатів, формулювання висновків та пропозицій.

➤ **Оприлюднення результатів роботи.** Вказуються публікації, а також на яких конференціях, нарадах (назва, місце, дата та рік) оприлюднені результати досліджень.

Рубрики у вступі не виносяться окремо, а подаються в тексті з виділенням їх напівжирним шрифтом.

Рекомендований обсяг вступу – 1-2 сторінки.

РОЗДІЛ 1 (ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ ТА ІНШИХ ДЖЕРЕЛ).

На 12-15 сторінках надається аналіз 30-50 публікацій, які стосуються теми Кваліфікаційної роботи. Використовуються першоджерела, опубліковані переважно в останні роки у вигляді окремих монографій, статей у наукових збірниках і журналах (в т.ч. іноземних).

Перед написанням огляду літератури всі джерела групуються за головними питаннями, які планується висвітлювати в роботі, за зонами вирощування та результативністю досліджень. Починається аналіз даних з віддалених ґрунтово-кліматичних районів досліджень, а основна увага концентрується на результатах, одержаних в умовах, де магістрант проводив дослідження. Якщо однаковий результат одержаний кількома дослідниками, то

детальний аналіз даних робиться лише з одного літературного джерела, а відносно інших дипломник пише, що аналогічні результати одержані також іншими науково-дослідними установами чи дослідниками і перелічує їх. Виклад матеріалу підпорядковують одній ідеї, що проводиться автором. Цей розділ повинен обов'язково закінчуватись висновком про рівень вивченості досліджуваного питання та про доцільність подальших досліджень.

Не допускається включати в огляд і список джерел роботи, з якими дипломник особисто не знайомився.

РОЗДІЛ 2 (УМОВИ, МЕТОДИКА ТА АГРОТЕХНІКА ПРОВЕДЕННЯ ДОСЛІДЖЕНЬ).

У підрозділі 2.1. (Ґрунтово-кліматична характеристика регіону та погодні умови у рік досліджень) описується, коли і де проводились дослідження. Вказується господарство, його адміністративне і географічне положення. Висвітлюються природні умови регіону та господарства. Надається характеристика ґрунту, де вказується його тип і наводяться основні показники родючості (глибина гумусового горизонту, вміст в орному шарі гумусу й основних елементів живлення, реакція ґрунтового середовища тощо). Описуються погодні умови за період проведення досліджень з детальним аналізом їх окремих елементів за вегетаційний період. Після порівняння цих даних з середніми багаторічними, робиться висновок про типовість чи не типовість погодних умов для району досліджень, і як це вплинуло на досліджувані об'єкти.

У підрозділі 2.2. (Фітосанітарний стан місця проведення досліджень) дається оцінка фітосанітарного стану місця проведення досліджень: наявність та орієнтовна щільність поширених шкідливих організмів. Особлива увага звертається на характеристику шкідливих організмів, пов'язаних з темою досліджень.

Підрозділ 2.3. (Матеріал, схема досліду та методика проведення досліджень) включає відомості з господарсько-біологічної характеристики матеріалу досліджень і схеми досліду. Наводиться інформація про кількість і перелік варіантів досліду, розмір площі посівної та облікової ділянок, їх повторність і метод розміщення.

Також зазначений підрозділ включає перелік показників, ознак та властивостей, які враховувались за період проведення досліджень. Наводиться коротко методика їх визначення з посиланням на джерела (автор методики) або нормативний документ.

У підрозділі 2.4. (Агротехніка вирощування культури в польовому досліді) описується технологія вирощування культури. В описі агротехніки подаються в порядку виконання лише ті заходи, які фактично застосовувались при вирощуванні культури в досліді, а не ті, що рекомендуються науковими установами.

Підрозділ 2.5. (Охорона праці та техніка безпеки при проведенні досліджень) повинен бути логічно ув'язаний із характером теми, яка розробляється студентом. Зміст підрозділу спрямований на вирішення питань, що пов'язані з розробкою заходів та обиранням засобів, які забезпечують повну безпеку при роботі з технікою, технологічним обладнанням, с.-г. культурами, хімічними засобами захисту, мінеральними добривами, стимуляторами росту, технологічними операціями під час обробітку ґрунту, посівних та збиральних операціях с.-г. культур, а також забезпечувати здорову атмосферу виробничих приміщень (складів, теплиць, технологічних цехів) виявлення шкідливих небезпечних факторів виробничого середовища і порівняти їх з діючими нормативними актами, а також розробити заходи націлені на створення умов праці, що відповідають вимогам усіх норм і стандартів з охорони праці. Під час переддипломної практики на підприємстві студент повинен ознайомитись із станом охорони праці і планами його покращення на підприємстві, установі чи організації (Додаток К). У підрозділі викладаються небезпечні та шкідливі виробничі фактори, вимоги до тракторів, машин, агрегатів, системи гальм, герметичності системи змащення, паливної гідравлічної системи до причіпних пристроїв і пожежної безпеки і т.д., або розробляється інструкція з техніки безпеки технологічної операції.

При написанні підрозділу необхідно керуватися чинною законодавчою та нормативно-технічною документацією.

РОЗДІЛ 3 (РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ).

Розділ є основним і викладається в кваліфікаційній роботі у вигляді окремих підрозділів, в яких детально висвітлюються результати досліджень автора та їх аналіз. Завдання дослідження повинні виконуватися у повному обсязі, а отримані результати бути достовірними. Кількість підрозділів експериментальної частини визначається відповідно до обсягу досліджень.

Спочатку розкриваються умови росту рослин, формування окремих елементів продуктивності залежно від погодних умов та факторів, які досліджувались:

➤ у роботах з гербіцидами – забур'яненість посівів, видовий склад та структура бур'янового комплексу, вплив бур'янів на морфометричні показники культурних рослин;

➤ при вивченні ефективності засобів захисту рослин від хвороб і шкідників – чисельність шкідливих організмів, їх біологічні особливості розвитку, фенологічні календарі, пошкодження рослин фітофагами та ураження їх збудниками хвороб.

Більш повно перелік необхідних обліків і спостережень дослідник узгоджує зі своїм науковим керівником.

Аналітична частина повинна включати 7-8 таблиць, в яких розкриваються дослідження ґрунту, фенологічні спостереження, біометричні виміри, урожай та його структура та ін. Частину таблиць можна замінити ілюстраціями у вигляді рисунків (графіків, діаграм тощо), не допускаючи дублювання табличного цифрового матеріалу.

Викладення розділу цілком підпорядковується отриманому матеріалу і не підлягає суворій текстовій формалізації.

У кінці розділу окремим підрозділом необхідно економічно обґрунтувати необхідність захисних заходів.

Результативними показниками економічної оцінки заходів захисту рослин, які розраховуються на 1 га, є:

1) кількість збереженого врожаю внаслідок проведених захисних заходів (різниця в урожайності на дослідних і контрольних ділянках, т/га, кг/м²);

2) вартість збереженого врожаю (наведена у грошовому обчисленні відповідно до реалізаційних цін на продукцію);

3) додаткові витрати, пов'язані з проведенням захисних заходів (заробітна плата механізаторів і обслуговуючого персоналу, амортизаційні відрахування на амортизацію технічних засобів, їх технічне обслуговування та ремонт, вартість засобів захисту рослин, паливно-мастильних матеріалів, електроенергії, витрати на виготовлення і транспортування робочого розчину, витрати на збирання і транспортування збереженого врожаю);

4) додатковий чистий прибуток – різниця між вартістю збереженої продукції і додатковими витратами на захист рослин;

5) окупність додаткових витрат – відношення вартості збереженої продукції до додаткових витрат, тобто яка вартість збереженої продукції приходить на одиницю вартості витрат на захист рослин;

6) рівень рентабельності захисних заходів визначається як відношення додаткового чистого прибутку до додаткових витрат.

Результати розрахунків подають у вигляді таблиці 1.

**Економічна ефективність застосування (назва засобу захисту рослин)
для контролю (назва шкідливого організму) на (культура), назва
господарства і рік**

Показник	Значення показників з розрахунку на 1
Урожайність у контролі, т/га	
Урожайність у досліді, т/га	
Кількість збереженого врожаю, т/га	
Реалізаційна ціна 1 т продукції, грн	
Вартість збереженої продукції, грн/га	
Сума додаткових витрат, грн/га	
Додатковий умовний чистий прибуток, грн/га	
Окупність додаткових витрат, грн/га	
Рівень рентабельності, %	

РОЗДІЛ 4 (ОХОРОНА НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА).

У короткій, змістовній формі викладають суть природоохоронних заходів, нормативно-правових актів України та територіальних громад із цього питання. Характеризують заходи, які проводять у господарстві (регіоні) з охорони природи, особливо при використанні хімічних засобів захисту рослин. Далі висловлюють критичні зауваження та дають рекомендації, які дозволять зменшити негативні наслідки захисних заходів у господарстві.

Для написання цього розділу кожному студенту необхідно зібрати відповідні конкретні дані по господарству зі своїх дослідів та літературних джерел, пов'язаних з тематикою кваліфікаційної роботи. Це дасть змогу виконати необхідні розрахунки і зробити екологічну оцінку використання матеріальних та енергетичних ресурсів.

Під час викладення матеріалу слід обґрунтувати *екологічну доцільність* раціонального використання природних ресурсів і охорони навколишнього природного середовища за інтенсивного розвитку рослинницької галузі з урахуванням теми кваліфікаційної роботи. Необхідно показати, які негативні наслідки можуть спричинити порушення вимог нормативно-правових актів держави за нехтування виробничниками закономірностями розвитку екосистем (які природні ресурси можуть забруднюватися, і як це впливає на врожайність с.-г. культур, біорізноманіття живих організмів та стан навколишнього середовища). Зробити висновок за розділом. Рекомендований обсяг розділу – 3-4 сторінки.

ВИСНОВКИ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ ВИРОБНИЦТВУ.

Повинні відображати лише матеріал, наведений в експериментальній частині (розділ 3) кваліфікаційної роботи, і включати 5-6 невеликих за обсягом, але конкретних і чітких за редакцією пунктів. У першому пункті висновків коротко оцінюють стан вивченості питання. Потім наголошується на якісних та кількісних показниках одержаних результатів, викладаються пропозиції щодо їх використання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.

Список джерел включає в себе нормативно-правові акти, спеціальну наукову і навчальну літературу, інші використані матеріали. Список джерел не обов'язково обмежують тільки цитованими творами, але всі цитовані джерела повинні бути вказані. Особлива увага приділяється відображенню літератури останніх 3-5 років, як показник інформованості автора про сучасний стан досліджуваної теми. Список використаних джерел характеризує глибину і широту вивчення теми, демонструє ерудицію і культуру дипломника.

ДОДАТКИ.

Форму і зміст кваліфікаційної роботи значно збагачують додатки: ілюстрації, карти, схеми, діаграми, таблиці цифрового матеріалу, фотографії, що відображають особливості проведення агрозаходів, які досліджуються, та інші матеріали, які носять допоміжний характер. Вони необхідні для повноти сприйняття проведеної наукової роботи.

РОЗДІЛ 3

ОФОРМЛЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

3.1. Загальні вимоги

Кваліфікаційна робота оформлюється в одному екземплярі у твердому переплетенні (чорного або синього кольору).

При написанні роботи здобувач повинен обов'язково посилатися на джерела використаної літератури, з яких запозичив матеріали або окремі результати. У роботі необхідно стисло, логічно і аргументовано викласти зміст і результати розрахунків, уникати загальних слів і бездоказових тверджень.

Кваліфікаційна робота має бути написана державною мовою. Кваліфікаційну роботу виконують на комп'ютері відповідно до ДСТУ 3008:2015. Звіти у сфері науки і техніки (<http://surl.li/bwtqo>). Структура та правила оформлення. Текст набирається шрифтом Times New Roman 14pt із міжрядковим інтервалом 1,5 рядка в редакторі Word. Загальний обсяг тексту кваліфікаційної роботи складає до 80 сторінок (але не менше 55-65). Орієнтовні обсяги складових компонентів роботи можуть бути такими: вступ – 1-2 сторінки, висновки – 3-5 сторінок, основна частина – 45-50 сторінок. Друкується з одного боку аркуша білого паперу формату А4 (210×297 мм) через півтора міжрядкових інтервали. На сторінці залишають поля таких розмірів: ліве – 30 мм, праве – 15 мм, верхнє – 20 мм, нижнє – 20 мм, абзац – 12,5 мм.

Заголовки структурних частин роботи **«ЗМІСТ»**, **«ВСТУП»**, **«РОЗДІЛ»**, **«ВИСНОВКИ»**, **«СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ»**, **«ДОДАТКИ»** друкують великими літерами **напівжирним** шрифтом симетрично до тексту. Заголовки підрозділів друкують маленькими літерами (крім першої великої) з абзацного відступу **напівжирним** шрифтом. Крапку в кінці заголовка не ставлять. Якщо заголовок складається з двох або більше речень, їх розділяють крапкою. Заголовки пунктів друкують маленькими літерами (крім першої великої) з абзацного відступу в розрядці в підбір до тексту. У кінці заголовка, надрукованого в підбір до тексту, ставиться крапка. Відстань між заголовком (за винятком заголовка пункту) та текстом повинна дорівнювати одному пропущеному рядку (1,5 інтервалу). Кожну структурну частину кваліфікаційної роботи треба починати з нової сторінки.

Помилки, описки і графічні неточності, які допущені в процесі написання роботи, можна виправляти підчищенням або зафарбовуванням білою фарбою (коректором) і нанесенням на тому ж місці виправлень (при цьому кількість помилок на одному аркуші не повинна перевищувати 2-х). Пошкодження

аркушів, помарки і сліди неповністю видаленого попереднього тексту в роботі не допускаються.

3.2. Нумерація

Нумерацію сторінок, розділів, підрозділів, пунктів, підпунктів, рисунків, таблиць, формул подають арабськими цифрами без знака №. Першою сторінкою роботи є титульний аркуш, який включають до загальної нумерації сторінок. На титульному аркуші номер сторінки не ставлять, на наступних сторінках номер проставляють у правому верхньому куті сторінки без крапки в кінці (розмір шрифту 14pt).

Номер розділу ставлять після слова «РОЗДІЛ», після номера крапку не ставлять, потім з нового рядка друкують заголовок розділу.

Підрозділи нумерують у межах кожного розділу. Номер підрозділу складається з номера розділу і порядкового номера підрозділу, між якими ставлять крапку. У кінці номера підрозділу повинна стояти крапка, наприклад: «2.3.» (третій підрозділ другого розділу). Потім у тому ж рядку йде заголовок підрозділу.

Пункти нумерують у межах кожного підрозділу. Номер пункту складається з порядкових номерів розділу, підрозділу, пункту, між якими ставлять крапку. У кінці номера повинна стояти крапка, наприклад: «1.3.2.» (другий пункт третього підрозділу першого розділу). Потім у тому ж рядку йде заголовок пункту.

Таблиці нумерують послідовно (за винятком таблиць, поданих у додатках) у межах розділу. Номер таблиці повинен складатися з номера розділу і порядкового номера таблиці, між якими ставиться крапка, наприклад: «Таблиця 1.2» (друга таблиця першого розділу). Якщо в роботі одна таблиця, її нумерують за загальними правилами.

Формули в роботі (якщо їх більше одної) нумерують у межах розділу. Номер формули складається з номера розділу і порядкового номера формули в розділі, між якими ставлять крапку. Нумери формул пишуть біля правого краю аркуша на рівні відповідної формули в круглих дужках, наприклад: (3.1) (перша формула третього розділу).

Ілюстрації нумерують послідовно в межах розділу, за винятком ілюстрацій, поданих у додатках. Номер ілюстрації повинен складатися з номера розділу і порядкового номера ілюстрації, між якими ставиться крапка. Наприклад: Рис. 1.2 (другий рисунок першого розділу). Якщо в роботі подано одну ілюстрацію, то її нумерують за загальними правилами.

3.3. Ілюстрації

Фотографії, таблиці і графіки можуть входити до текстової частини кваліфікаційної роботи. Окремі, значні за обсягом таблиці та фотографії можуть бути винесеними у додатки кваліфікаційної роботи.

Фотографії рівняють до рисунків і відповідно нумерують. У роботу вносять фотографії розміром 10×15 см. Фотознімки розміром меншим за формат А4 повинні бути наклеєні на стандартні аркуші білого паперу формату А4. Кожна ілюстрація крім порядкового номеру повинна мати назву. За необхідності ілюстрації доповнюють пояснювальними даними (підрисунковий текст).

Ілюстрації (фотографії, креслення, схеми, графіки, карти) і таблиці необхідно подавати у роботі безпосередньо після тексту, де вони згадані вперше, або на наступній сторінці. Ілюстрації і таблиці, які розміщені на окремих сторінках роботи, включають до загальної нумерації сторінок.

Ілюстрації позначають словом «Рис.» Номер ілюстрації, її назва і пояснювальні підписи розміщують послідовно під ілюстрацією.

Якість ілюстрацій повинна забезпечувати їх чітке відтворення (електрографічне копіювання, мікрофільмування).

3.4. Таблиці

Слово «Таблиця» та її номер записують завжди справа. Кожна таблиця повинна мати назву, яку розміщують над таблицею і друкують симетрично до тексту (по центру). Назву і слово «Таблиця» починають з великої літери. Назву друкують **напівжирним** шрифтом без підкреслювання.

Приклад побудови таблиці:

Таблиця (номер) -

Назва таблиці

Головка					Заголовки граф Підзаголовки граф
Рядки					
Боковик (заголовки рядків)	Графи (колонки)				

Заголовки граф повинні починатися з великих літер, підзаголовки – з маленьких, якщо вони складають одне речення із заголовком, із великих, якщо

вони є самостійними. Графу з порядковими номерами рядків до таблиці включати не треба.

Таблицю розміщують після першого згадування про неї в тексті, таким чином, щоб її можна було читати без повороту переплетеного блоку роботи або з поворотом за годинниковою стрілкою.

Якщо цифрові або інші дані в якому-небудь рядку таблиці не подають, то в ньому ставлять прочерк.

Таблицю з великою кількістю рядків можна переносити на наступний аркуш.

Приклад побудови таблиці з переносом її на другий аркуш:

Таблиця 3.1

Вміст основних елементів живлення в орному шарі ґрунту

Варіанти досліду	Азот		Фосфор	Калій
	нітратний	амонійний		
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>
1. **** (контроль)				
2. ****				

Продовження табл. 3.1

<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>
3 ****				
4. ****				
5. ****				

При перенесенні частини таблиці на наступний аркуш (сторінку) слово «Таблиця» і номер її вказують один раз справа над першою частиною таблиці, над іншими частинами пишуть слова «Продовження табл.» і вказують номер таблиці, наприклад: «Продовження табл. 3.1» У цьому випадку у головку таблиці *курсивом* вводять рядок з порядковими номерами граф, який дублюють на наступному аркуші замість головки таблиці.

3.5. Посилання

При написанні роботи здобувач повинен давати посилання на джерела, матеріали або окремі результати з яких, наводяться в роботі. Такі посилання дають змогу відшукати документи і перевірити достовірність відомостей про цитування документа, дають необхідну інформацію щодо нього, допомагають з'ясувати його зміст, мову тексту, обсяг. Посилатися слід на останні видання публікацій. На більш ранні видання можна посилатися лише в тих випадках, коли в них наявний матеріал, який не включено до останнього видання.

Посилання на наукові публікації повинне супроводжуватись відомостями про назву установи і місцевості, де ці дані одержані, автора (авторів) публікації та номера, за яким ця публікація знаходиться в списку літератури. НАПРИКЛАД: «За даними досліджень [28], проведених в Харківській області ...». У цьому випадку використана публікація в списку літератури наведена під номером «28». Чи «Ефективність азотних добрив була показана в ряді робіт [7, 16] ». У цьому випадку ці роботи наведені в списку літератури під номерами 7 та 16. Слід звернути увагу, що в усіх цих випадках використовуються квадратні дужки.

На всі таблиці роботи повинні бути посилання в тексті, при цьому слово «таблиця» в тексті пишуть скорочено, наприклад: «... у табл. 1.2».

У повторних посиланнях на таблиці треба вказувати скорочено слово «дивись», наприклад: «див. табл. 1.3».

3.6. Список використаних джерел

Список відображає всі види документів незалежно від форми (способу) їх представлення та носія (друковані матеріали, географічні карти, електронні носії, інформація віддаленого доступу тощо). Джерела слід розміщувати в алфавітному порядку з наскрізною нумерацією за прізвищами їх авторів і заголовків, якщо автор не зазначений чи авторів більше трьох. Допускається розстановка літератури в порядку першого згадування в тексті роботи (нумераційна).

Роботи одного автора розташовуються за алфавітом назв, а автори-однофамільці – за алфавітом ініціалів. Скільки б робіт одного автора не було, обов'язково треба вказувати прізвище та ініціали, не замінюючи їх прочерками.

Список використаних джерел подається в порядку згадування джерел або в алфавітному порядку відповідно до існуючих стандартів бібліографічного опису (див.: ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання», затверджений у 2015 р.).

Основні приклади бібліографічного опису наведені у *додатку Л*.

3.7. Додатки

Додатки оформляють як продовження роботи на наступних його сторінках, розміщуючи їх у порядку появи посилань у тексті. Кожний такий додаток повинен починатися з нової сторінки. Додаток повинен мати заголовок, надрукований угорі малими літерами з першої великої симетрично відносно

тексту сторінки. Посередині рядка над заголовком малими літерами з першої великої друкується слово «Додаток ___» і велика літера, що позначає додаток.

Додатки слід позначати послідовно великими літерами української абетки, за винятком літер Г Є, І, Ї, Й, О, Ч, Ъ, наприклад, додаток А, додаток Б і т.д. Один додаток позначається як додаток А.

Текст кожного додатка за необхідності може бути поділений на розділи й підрозділи, які нумерують у межах кожного додатка. У цьому разі перед кожним номером ставлять позначення додатка (літеру) і крапку, наприклад В.3.1 – підрозділ 3.1 додатка В.

Ілюстрації, таблиці і формули, які розміщені в додатках, нумерують у межах кожного додатка, наприклад: рис. Д.1.2. – другий рисунок першого розділу додатка Д); формула (А.1) – перша формула додатка А.

РОЗДІЛ 4

ПІДГОТОВКА ДО ЗАХИСТУ І ЗАХИСТ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ НА ЗАСІДАННІ ЕК

Здобувач допускається до захисту кваліфікаційної роботи у ЕК після завершення навчання на освітньому ступені магістр за умов, що він виконав навчальний план, успішно склав заліково-екзаменаційну сесію, завершив виробничу переддипломну практику, захистив звіт і має допуск до захисту кваліфікаційної роботи.

Після завершення оформлення роботи здобувач повинен приділити достатню увагу останньому і вирішальному етапу навчання в магістратурі – підготовці до захисту і безпосередньо захисту кваліфікаційної роботи. Така підготовка включає отримання рецензії, письмового відгуку наукового керівника, підготовку до виступу на засіданні Екзаменаційної комісії і саму процедуру захисту.

4.1. Рецензування кваліфікаційної роботи

Завершена кваліфікаційна робота підлягає обов'язковому зовнішньому рецензуванню. До рецензування роботи залучаються керівники та спеціалісти сільськогосподарських підприємств, фахівці науково-дослідних інститутів та закладів вищої освіти за умов відповідності тематики робіт їх фаховому напрямку.

Завдання рецензування – попередньо оцінити (остаточно кваліфікаційна робота оцінюється у процесі його захисту на засіданні ЕК) теоретико-методологічний рівень підготовки випускника, оволодіння ним науковими методами дослідження, вміння застосувати теоретичні знання до аналізу практичної діяльності, здатність формулювати висновки і пропозиції, які мають практичне значення для підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва. Крім того, рецензування має на меті, по-перше, допомогти здобувачу більш досконало розібратися у вибраній ним темі та окремих її питаннях, по-друге, оцінити ступінь засвоєння ним матеріалу та вміння письмово викладати його, по-третє, дати йому рекомендації щодо подальшої поглибленої роботи над обраною темою дослідження.

Рецензія може бути написана у вільній формі, але в ній потрібно розглянути і оцінити:

- актуальність і значимість теми для практики сільськогосподарського виробництва;
- вміння визначити основні питання і викласти матеріал у логічній

послідовності і взаємозв'язку;

- позитивні сторони та недоліки при висвітленні теми (глибина розкриття, повнота вивчення літературних джерел, навички оволодіння методикою дослідження проблеми тощо);
- практичне значення висновків і пропозицій;
- самостійність, творчий підхід дослідника до осмислення теоретичного і фактичного матеріалу;
- вміння користуватися літературними джерелами, бібліографічним апаратом для ілюстрації своїх думок, положень;
- оформлення науково-довідкового апарату і кваліфікаційної роботи в цілому.

У рецензії бажано диференційовано оцінити вступ, основну частину, висновки, науково-довідковий апарат, звернути увагу на те, чи не перевантажена робота фактографічним матеріалом, викладенням однотипного матеріалу, чи не має вона описовий, інформаційно-довідковий або декларативний характер. Необхідно також вказати на наявність чи відсутність авторської позиції. Не можна залишати поза увагою рецензентів обсяг кваліфікаційної роботи, наявність усіх необхідних складових частин. Обов'язково оцінюється ґрунтовність висновків та їх практичне значення.

Рецензентові необхідно мати на увазі, що здобувач повинен у кваліфікаційній роботі показати вміння користуватися науковою термінологією і оцінити орфографічну, пунктуаційну і стилістичну грамотність. У рецензії обов'язково відзначається повнота розкриття теми. Якщо тема кваліфікаційної роботи розкрита недостатньо або не розкрита зовсім, то рецензент вносить пропозиції щодо повнішого розкриття теми. Обов'язково також оцінюється відповідність кваліфікаційної роботи поставленим до неї вимогам.

У заключній частині рецензії формулюються загальна оцінка кваліфікаційної роботи, висновки рецензента щодо його захисту та присвоєння кваліфікації. Потім наводяться короткі відомості про рецензента: прізвище та ініціали, науковий ступінь і вчене звання, посада, дата написання рецензії, особистий підпис.

Обсяг рецензії складає приблизно від однієї до двох сторінок друкованого тексту. Зміст рецензії на кваліфікаційну роботу доводять до відома її автора не пізніше, ніж за один-два дні до захисту з тим, щоб він міг завчасно підготувати відповідь по суті зроблених рецензентом зауважень (прийняти чи аргументовано їх відвести).

4.2. Відгук керівника на кваліфікаційну роботу

Кваліфікаційна робота, підписана здобувачем, консультантами, якщо вони запрошувалися, разом з рецензією подається науковому керівникові, який

після ознайомлення з ним і в разі схвалення підписує його, додавши свій письмовий відгук.

У датованому та підписаному відгуку науковий керівник відображає:

- актуальність теми;
- рівень використання автором теоретичних знань для розв'язання практичних завдань;
- ступінь складності завдань, що розв'язувалися у роботі;
- глибину і комплексність проведених розрахунків;
- прогресивність і обґрунтованість запропонованих заходів;
- недоліки роботи;
- загальні висновки та оцінку роботи.

Науковий керівник у своєму відгуку оцінює кваліфікаційну роботу записом: «Допускається до захисту», а в разі негативного висновку щодо допуску здобувача до захисту кваліфікаційної роботи це питання виноситься на розгляд засідання кафедри за участю наукового керівника. Протокол засідання кафедри надходить до декана і за його поданням затверджується ректором.

Після одержання позитивного відгуку наукового керівника, рецензії, довідок про впровадження (якщо такі є) здобувач подає роботу завідувачу кафедри, який з урахуванням висновків, що містяться у цих документах, допускає роботу до захисту. З отриманим допуском кваліфікаційна робота подається секретарю ЕК. Відповідальність за виконання кваліфікаційної роботи в установленій термін покладається безпосередньо на здобувача та наукового керівника.

4.3. Підготовка до виступу на засіданні Екзаменаційної комісії

Перше і найголовніше, з чого починається підготовка здобувача до захисту, – це його робота над виступом (доповіддю).

Розглянемо орієнтовний механізм підготовки до виступу та деякі вимоги щодо його змісту. У структурному відношенні доповідь можна поділити на три частини, кожна з яких являє собою самостійний смисловий блок, хоча в цілому вони логічно взаємопов'язані і єдині, в сукупності характеризують зміст проведеного дослідження.

Перша частина доповіді в основних моментах повторює вступ кваліфікаційної роботи. Доповідач характеризує стан та перспективи вирощування обраної культури в країні, області, господарстві, її практичне значення і ринкову кон'юнктуру. Велике значення має вступна частина повідомлення. Її виразність та конструктивність чи, навпаки, не конструктивність значно впливає на подальше сприйняття доповіді.

Після першої, вступної частини слідує друга, найбільша за обсягом частина, яка, характеризує кожний розділ кваліфікаційної роботи. При цьому особлива увага приділяється підсумковим результатам. Відмічаються також критичні зіставлення та оцінки.

Завершується доповідь заключною частиною, яка будується за текстом завершальної частини роботи. Доцільно перелічити загальні висновки (не повторюючи узагальнень, які зроблені при характеристиці розділів основної частини) та надати рекомендації.

Щодо заключної частини, узагальнюючих висновків, то їх переконливість, як і правильно побудований вступ, сприятимуть створенню доброго враження про здобувача.

Необхідно враховувати при підготовці доповіді, що час виступу регламентовано в межах 8-10 хвилин.

До тексту доповіді можуть бути прикладені додаткові матеріали (схеми, таблиці, графіки, діаграми і т. ін.), які необхідні для обґрунтування висновків, рекомендацій.

Додаткові матеріали оформлюються і розміщуються так, щоб доповідач зміг демонструвати їх без помітних труднощів, і щоб вони були видні усім присутнім у залі.

Коли текст виступу для захисту роботи складений, доцільно підготувати письмові відповіді на питання, зауваження і побажання, які містяться у рецензії та відгуку наукового керівника. Письмова форма підготовки відповідей необхідна для того, щоб під час захисту хвилювання не змогло перешкодити правильно і спокійно відповідати на питання.

Відповіді повинні бути короткими, чіткими і добре аргументованими. Якщо можливі посилання на текст роботи, то їх потрібно обов'язково робити. Це надає відповідям переконливості.

4.4. Процедура публічного захисту кваліфікаційної роботи

Захист кваліфікаційної роботи проводиться на загальних підставах у період роботи Екзаменаційної комісії у терміни, визначені навчальними планами відповідно до Положення про організацію освітнього процесу в Університеті. Порядок захисту визначається цим же Положенням.

До складу ЕК входять висококваліфіковані викладачі та провідні фахівці виробництва. Згідно з п. 4.3 Положення про атестацію здобувачів вищої освіти та роботу екзаменаційних комісій (<http://surl.li/evwcq>) головою ЕК призначається особа з числа провідних фахівців галузі, представників державних та недержавних підприємств, установ, висококваліфікованих

працівників інститутів Національної Академії Наук України або інших державних академій (за їх згодою), представників інших закладів вищої освіти. Одна і та сама особа може бути головою ЕК не більше трьох років поспіль за однією спеціальністю та одним рівнем вищої освіти. Головою ЕК за освітнім ступенем магістр може призначатися доцент, кандидат наук або професор, доктор наук. Голова ЕК призначається ректором Університету за поданням декану факультету не пізніше, ніж за місяць до початку роботи ЕК. Персональний склад членів ЕК затверджується ректором університету не пізніше, ніж за місяць до початку її роботи.

Розклад роботи ЕК, узгоджений з головою комісії, затверджується першим проректором, проректором з науково-педагогічної роботи університету на підставі подання декана факультету; оголошується не пізніше, ніж за місяць до початку захисту кваліфікаційних робіт.

Не пізніше, ніж за день до початку захисту, деканом факультету подаються матеріали, які забезпечують компетентну роботу ЕК:

- ✓ витяг із наказу ЗВО про затвердження персонального складу ЕК із спеціальності;
- ✓ списки здобувачів, допущених до захисту кваліфікаційних робіт;
- ✓ розклад роботи ЕК;
- ✓ довідка від деканату про виконання здобувачем навчального плану та одержані ним оцінки з теоретичних дисциплін, виробничої переддипломної практики;
- ✓ виконана у повному обсязі кваліфікаційна робота;
- ✓ обов'язкові супровідні документи до роботи: письмовий відгук наукового керівника, зовнішня рецензія;
- ✓ інші матеріали, які характеризують наукову та практичну цінність роботи (довідки про впровадження пропозицій здобувача у практику, видані наукові статті здобувача за темою роботи і т.д.).

Завдання ЕК – виявлення підготовленості здобувача до професійної діяльності й ухвалення рішення про видання йому диплома державного зразка.

Захист магістерської кваліфікаційної роботи носить характер наукової дискусії та проходить в обстановці високої вимогливості, принциповості та дотримання наукової етики, при цьому обов'язковому аналізу повинні підлягати вірогідність та обґрунтованість усіх висновків і рекомендацій наукового та практичного характеру.

Захист роботи проводиться на відкритому засіданні ЕК за участю не менше половини її складу та в обов'язковій присутності голови комісії, у такій послідовності:

1. Голова ЕК повідомляє про захист магістерської кваліфікаційної роботи, вказуючи її тему, прізвище, ім'я та по-батькові здобувача, відмічаючи наявність документів.

2. Заслуховується доповідь випускника.

3. Секретарем ЕК зачитуються рецензії на кваліфікаційну роботу.

4. Здобувач дає відповіді на зауваження, які містяться у рецензії.

5. Члени ЕК і присутні задають запитання щодо змісту роботи.

6. Здобувач конкретно, аргументовано і коротко відповідає на запитання.

7. Оголошується відгук наукового керівника.

8. Звучить заключне слово здобувача (за його бажанням).

Підсумки захисту кваліфікаційної роботи обговорюються на закритому засіданні ЕК. Виноситься рішення про результати захисту, якість виконання роботи, присвоєння відповідної кваліфікації та видачу випускнику диплома встановленого зразка.

Згідно з п. 7.5-7.7. Положення про порядок оцінювання рівня навчальних досягнень здобувачів вищої освіти в умовах ЄКТС (<http://surl.li/evwci>) оцінка здобувача за кваліфікаційну роботу формується на основі результатів перевірки роботи на наявність плагіату (звіт Unicheck), оцінки наукового керівника, рецензента та захисту. Кваліфікаційна робота оцінюється окремо за національною, за 100-бальною шкалою та шкалою ЄКТС. Складові підсумкової оцінки за підготовку та захист кваліфікаційної роботи, як правило, формуються за видами, наведеними у Додатку М.

Розподіл балів за окремими складовими підсумкової оцінки за підготовку та захист кваліфікаційної роботи здійснюється методичною комісією факультету. Повторний захист кваліфікаційної роботи з метою підвищення оцінки не дозволяється.

Оцінка визначається відкритим голосуванням більшістю голосів членів ЕК, які брали участь у засіданні. У разі однакової кількості голосів, голос голови комісії є вирішальним.

Рішення комісії щодо результатів захисту кваліфікаційної роботи оголошується головою ЕК у день захисту, після оформлення відповідного протоколу засідання комісії, який веде секретар ЕК.

До протоколу засідання ЕК вносяться відповідні оцінки за результатами захисту, записуються запитання, які ставились здобувачу під час захисту, особливі думки членів комісії, вказується здобутий освітній рівень, кваліфікація, а також назва державного документа про освіту (диплом – з відзнакою чи без відзнаки), який видається випускнику ЗВО. Окремо відзначається думка членів ЕК про практичну цінність і зауваження щодо

пропозицій автора кваліфікаційної роботи. Протокол підписують голова і члени ЕК, що брали участь у засіданні.

Здобувачам, що не захистили кваліфікаційну роботу у встановлений термін з поважної причини, підтвердженої документально, ректор ЗВО може продовжити строк навчання до наступного терміну роботи ЕК, але не більше, ніж на один рік. Для цього здобувач повинен подати в деканат факультету особисту заяву з прикладеними до неї документами, що підтверджують поважність причини.

Особи, які не представили на розгляд кваліфікаційну роботу у передбачений регламентом термін або представили, але не отримали допуск до захисту, а також ті, хто одержав під час захисту незадовільні оцінки, відраховуються з університету й отримують академічну довідку встановленого зразка. Однак за ними залишається право бути повторно допущеними до захисту кваліфікаційної роботи

У випадках, коли захист магістерської кваліфікаційної роботи визнається незадовільним, випускова кафедра встановлює, чи може здобувач подати на повторний захист ту ж роботу, але з суттєвими доопрацюваннями – оновленням і доповненням матеріалу роботи в межах тієї ж теми, чи він зобов'язаний опрацювати нову тему, визначену кафедрою.

До повторного захисту кваліфікаційна робота може бути прийнята не раніше, ніж через рік, і не пізніше, ніж через три роки, за умови її переробки і суттєвого доопрацювання або розробки нової теми. Повторне проходження всієї процедури допущення кваліфікаційної роботи до захисту є обов'язковим. Повторно кваліфікаційна робота виконується за наявності заяви здобувача про допуск до захисту, дозволу ректора університету й рішення випускової кафедри про затвердження теми і об'єкта дослідження, призначення наукового керівника. Незалежно від причин повторний захист магістерської кваліфікаційної роботи у той же рік категорично забороняється.

Магістерська кваліфікаційна робота після захисту передається на збереження до архіву університету. Зберігаються кваліфікаційні роботи протягом п'яти років, а потім списуються у встановленому порядку. Результати захисту кваліфікаційних робіт вивчаються Екзаменаційною комісією і висвітлюються у звіті, який подається ректорові університету.

Звіт голови ЕК аналізується й обговорюється на випусковій кафедрі та Вчених радах факультету й університету. На основі аналізу звіту голови ЕК розробляються і впроваджуються заходи щодо подальшого удосконалення підготовки фахівців відповідно до сучасного стану розвитку науки та практики.

РОЗДІЛ 5 КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Захист кваліфікаційної роботи закінчується виставленням оцінки.

Підсумкову, диференційовану за чотирибальною шкалою та шкалою ECTS оцінку кваліфікаційної роботи визначає ЕК. Рішення ЕК є остаточним і не оскаржується.

Співвідношення між національними та ECTS оцінками і рейтингом з дисципліни

Оцінка національна (UK)	Оцінка ECTS	Визначення ECTS	Рейтинг з дисципліни (R дис.), бали
Відмінно	A	ВІДМІННО – відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок	90-100
Добре	B	ДУЖЕ ДОБРЕ - вище середнього рівня з кількома помилками	82-89
	C	ДОБРЕ – в загальному правильна робота з певною кількістю грубих помилок	74-81
Задовільно	D	ЗАДОВІЛЬНО – непогано, але зі значною кількістю недоліків	64-73
	E	ДОСТАТНЬО – виконання задовольняє мінімальні критерії	60-63
Незадовільно	FX	НЕЗАДОВІЛЬНО – потрібно працювати перед тим, як отримати залік (позитивну оцінку)	35-59
	F	НЕЗАДОВІЛЬНО – необхідна серйозна подальша робота (повторний курс)	0-34

Оцінювання кваліфікаційної роботи здійснюється за такими критеріями:

- ✓ Актуальність теми та відповідність матеріалу темі дослідження.
- ✓ Теоретико-методологічний рівень роботи в цілому: практичне значення.
- ✓ Обґрунтованість аналітичних і прикладних досліджень.
- ✓ Уміння глибоко дослідити практичний досвід, отриманий на базі практики, провести всебічний аналіз його переваг і недоліків на конкретних прикладах, унікаючи висновків і пропозицій загального характеру.
- ✓ Наявність уміння професійно викладати матеріал, застосовуючи сучасну професійну термінологію, складати на його основі правильні висновки; стисло, логічно та аргументовано викладати зміст і результати дослідження, уникати загальних слів, мовних штампів, стилістичних і граматичних помилок, бездоказових тверджень, повторень, невиправданого збільшення обсягу роботи

за рахунок другорядних матеріалів; відображення основних положень нових законодавчих, нормативних актів, указів, постанов, рішень Верховної Ради, Уряду України, які регулюють діяльність господарюючих суб'єктів.

✓ Творчий підхід до кваліфікаційної роботи, вирішення проблемних питань, які мають відношення до її теми.

✓ Наявність творчих здобутків у вигляді конкретних рекомендацій, раціоналізаторських пропозицій стосовно усунення окремих недоліків у роботі відповідної бази практики (місця роботи).

✓ Загальний вигляд роботи (відповідність вимогам щодо оформлення, обсягу роботи, акуратності, грамотності тощо).

Оцінюючи рівень знань випускників виходять також з того, що майбутній фахівець повинен уміти:

- ❖ формулювати мету і завдання дослідження;
- ❖ складати план дослідження;
- ❖ вести бібліографічний пошук із застосуванням сучасних інформаційних систем;
- ❖ використовувати сучасні методи наукового дослідження, модифікувати наявні та розробляти нові методи, виходячи із завдань конкретного дослідження;
- ❖ обробляти отримані дані, аналізувати й синтезувати їх на базі відомих літературних джерел;
- ❖ оформляти результати дослідження відповідно до сучасних вимог у вигляді звітів, рефератів, статей.

Критерії оцінки захисту кваліфікаційної роботи:

«Відмінно». Кваліфікаційна робота є самостійною, змістовною, бездоганно оформленою роботою; містить елементи наукової новизни; має практичне значення; доповідь логічна та стисла, проголошена вільно зі знанням справи; відзив і рецензія позитивні; відповіді на запитання членів ЕК повні та правильні.

«Добре». Тема кваліфікаційної роботи розкрита, але мають місце окремі недоліки непринципового характеру: в теоретичній частині поверхово проаналізовані літературні джерела; елементи новизни та практичного значення чітко не представлені; недостатньо використані інформаційні матеріали, мають місце окремі зауваження в рецензії та відзиві; доповідь логічна, проголошена вільно; відповіді на запитання членів ЕК в основному правильні: повна робота оформлена відповідно до вимог.

«Задовільно». Тема роботи в основному розкрита, але мають місце недоліки змістового характеру: нечітко сформульована мета магістерської роботи; теоретичний розділ має виражений компілятивний характер; наукова

полеміка відсутня; в аналітичній частині є надлишок елементів описового характеру; добір інформаційних матеріалів (таблиці, рисунки, графіки, схеми) не завжди обґрунтований; заходи і пропозиції, що містяться у конструктивному розділі, аргументовані непереконливо; рецензія і відзив містять окремі зауваження; доповідь прочитана; не всі відповіді на запитання членів ЕК правильні або повні; існують зауваження щодо оформлення магістерської роботи.

«Незадовільно». Нечітко сформульована мета роботи, порушена логіка в структуризації роботи, відсутній критичний огляд сучасних літературних джерел. Аналіз виконано поверхово, переважає описовий характер, відсутні системність і глибина. Запропоновані заходи не є результативними, економічне обґрунтування неповне. Мають місце недоліки в оформленні роботи. Ілюстрації до захисту відсутні. Доповідь прочитана за готовим текстом. Відповіді на запитання членів ЕК неточні або неповні.

ДОДАТКИ

Додаток А

Форма заяви для обрання теми дослідження

Завідувачу кафедри

Здобувача вищої освіти другого
(магістерського) рівня групи _____
_____ року навчання
агрономічного факультету
спеціальності 202 Захист і
карантин рослин

(прізвище ім'я, по-батькові повністю)

ЗАЯВА

Прошу закріпити за мною наступну тему магістерського дослідження:

Прошу призначити:

✓ науковим керівником

✓ призначити зовнішнім рецензентом

(П.І.Б., науковий ступінь, посада, назва установи, район, область)

“ _____ ” _____ 202__ р.

(підпис здобувача)

Згода керівника:

“ _____ ” _____ 202__ р.

(підпис керівника)

Завідувач кафедри:

«Не заперечую»

“ _____ ” _____ 202__ р.

(підпис)

Декан факультету

(підпис декана)

Додаток Б
Приклад оформлення:
**«ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНО-ЕКОНОМІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ»**

Агрономічний факультет
Кафедра ботаніки та захисту рослин

**НАОЧНІ МАТЕРІАЛИ
ДО КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ**

на тему:

**Вплив способів вирощування томатів на
ураження рослин фітофторозом**

Освітній рівень – "Магістр"
Спеціальність 202 Захист і карантин рослин

Здобувач: Саліков Роман Ігорович
Керівник: канд. с.-г. наук, доцент Урсал Вячеслав Валентинович

Кропивницький – 2023 р.

Додаток В
Приклад оформлення:

**ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНО-ЕКОНОМІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ**

Агрономічний факультет
Кафедра ботаніки та захисту рослин

**КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
МАГІСТРА**

НА ТЕМУ:

Виконав: здобувач вищої освіти другого
(магістерського) рівня групи _____
_____ року навчання агрономічного
факультету
спеціальності 202 Захист і карантин рослин

(прізвище та ініціали)

Керівник _____
(прізвище та ініціали)

Рецензент _____
(прізвище та ініціали)

Кропивницький – 2023 року

Приклад оформлення:

**ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНО-ЕКОНОМІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ**

Факультет _____

Кафедра _____

Освітній рівень _____ Магістр _____

Спеціальність _____ 202 Захист і карантин рослин _____
(шифр і назва)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри _____

“ ____ ” _____ 20__ року

**ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ МАГІСТРА**

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи _____

керівник роботи

_____ ,

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом закладу вищої освіти від “ ____ ” _____ 20__ року № ____

2. Строк подання роботи здобувачем вищої освіти

3. Вихідні дані до роботи _____

4. Зміст кваліфікаційної роботи магістра (перелік питань, які потрібно розробити)

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень)

5. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Нормоконтроль			

6. Дата видачі завдання _____

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Остаточне формулювання теми роботи		
2	Теоретичне дослідження проблеми		
3	Проведення досліджень		
4	Складання висновків за результатами досліджень		
5	Узагальнення результатів досліджень підготовка до захисту магістерської роботи		
6	Попередній захист магістерської роботи		

Здобувач _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

Керівник роботи _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

Додаток Е

Приклад оформлення анотації кваліфікаційної роботи:

Анотація

Артеменко С.М. Вплив способів вирощування томатів на ураження рослин фітофторозом. – Кваліфікаційна робота на правах рукопису.

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра за спеціальністю 202 Захист і карантин рослин. Херсонський державний аграрно-економічний університет. Херсон. 2023.

Зміст анотації.....

Ключові слова:

ANNOTATION

Додаток Ж

Приклад оформлення змісту кваліфікаційної роботи :

ЗМІСТ*		Стор.
ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1	СТАН ВИВЧЕННЯ ПИТАННЯ ЗАХИСТУ ТОМАТІВ ВІД ФІТОФТОРОЗУ	8
1.1.	Шкодочинність та поширення фітофторозу в зонах вирощування томатів.....	8
1.2.	Захист томатів від фітофторозу.....	15
РОЗДІЛ 2	УМОВИ, МЕТОДИКА ТА АГРОТЕХНІКА ПРОВЕДЕННЯ ДОСЛІДЖЕНЬ.....	23
2.1.	Ґрунтово-кліматична характеристика регіону та погодні умови у рік досліджень.....	23
2.2.	Фітосанітарний стан місця проведення досліджень.....	33
2.3.	Матеріал, схема досліду та методика проведення досліджень.	39
2.4.	Агротехніка вирощування томатів у польовому досліді.....	45
2.5.	Охорона праці та техніка безпеки при проведенні досліджень	47
РОЗДІЛ 3	РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕНЬ.....	54
3.1.	Фенологічні спостереження та біометричні дослідження.....	54
3.2.	Результати фітосанітарного моніторингу посівів томатів на ураження фітофторозом залежно від способу вирощування....	58
3.3.	Вплив ураження фітофторозом на урожай та його якість.....	62
3.4.	Економічне обґрунтування захисних заходів.....	65
РОЗДІЛ 4	ОХОРОНА НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА	68
ВИСНОВКИ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ ВИРОБНИЦТВУ		75
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....		77
ДОДАТКИ.....		87

*Примітка: зміст обов'язково узгоджується з керівником роботи

Додаток К

Засоби індивідуального захисту працюючих під час роботи з пестицидами

Групи пестицидів і способи їх застосування	Респіратори, протигази			Інші захисні засоби
	Марка, тип патрона	придатність		
		респіра- тора	фільтра	
1. Під час роботи (розфасовка, протруєння насіння тощо) з пилюватими і малолеткими препаратами А) від пилу, що утворюється при роботі з порошками	Пилезахисні респіратори: Ф-62Ш	1 рік	30 дн.	комбінезон ДЕСТ (ГОСТ) 6027-61 або ДЕСТ 6812-69; чоботи шкіряні ТУ-17597; рукавиці бавовняні з плівковим покриттям КР-ТУ 2460-58; окуляри захисні ПО-2, ПЮ-3. Моноблок (до кожної пари окулярів комплект шлівки)
Б) від пилу, аерозолів тонкодисперсних з ГДК до 200 мг/м ³	Респіратори У-2К Астра-2	Одноразового користування		
В) від пилу з ГДК до 40 мг/м ³	Пелюсток-200, Пелюсток-40	Пило захисні респіратори не придатні до роботи в зволоженій атмосфері з дуже леткими речовинами		
Г) від тонко-, середньодисперсних аерозолів з ГДК 5 мг/м ³	Пелюсток-5	Пило захисні респіратори не придатні для використання в зволоженій атмосфері з дуже леткими речовинами		
Д) від грубодисперсного пилу з ГДК до 200 мг/м ³		Пилезахисні респіратори не придатні для використання в зволоженій атмосфері з дуже леткими речовинами		
2. Під час роботи з рідкими високотоксичними препаратами, високолеткими сполуками	Респіратор РУ-60 (універсальний), РІПГ-67-лише від газів, не захищає від пилу, диму, туману Патрони: А-від фосфорорганічних сполук (ФОС), хлорорганічних сполук (ХОС);	Фільтри розраховані на 50-70 год. біля 20 роб. змін		Комбінезон і до нього фартух і наруківники, рукавиці або перчатки, чоботи гумові, окуляри захисні ПО-2, ПО-3, моноблок до них, олівець "ТНЖЕ" або кляршляйби (плівка на скло) для попередження запотівання окулярів або туалетне мило
	В - від кислих газів (сірчистого та сірководню, хлористого водню а також від пестицидів групи фосфору і хлору);	5-7 робочих змін		
	Г - від парів ртуті;	не більше 30 год. до 5 роб. змін		
	КД - від парів аміаку і сірководню	30 год.		
3. При роботі з газоподібними сильнодіючими отруйними речовинами (СДОР)				комбінезони, фартухи, рукавиці, чоботи тощо
А) при застосуванні препарату 242, броместиго метилу, карботіону, ФОС та ХОС	коробка А (коричневого кольору)			
Б) при застосуванні сполук фосфору та хлору	коробка В (жовтого кольору)			
В) при застосуванні препаратів ртуті	коробка Г (чорно-жовта)			
Г) при застосуванні сірководню та аміаку	коробка Д (сірого кольору)			
Д) при роботі з пестицидами, що виділяють фосфористий водень	коробка Е (чорного кольору)			

**ПРИКЛАДИ ОФОРМЛЕННЯ БІБЛІОГРАФІЧНОГО ОПИСУ
У СПИСКУ ДЖЕРЕЛ**

Характеристика джерела	Приклад оформлення
1	2
Книги	
Один автор	Ваш О. М. Етика : навч.-метод. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2018. 104 с.
Два автори	Вердіна С. А., Волков А. А. Контролінг : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 131 с.
Три автори	Пустовенко В. В., Максименко І. Л., Яким А. С. Безпека життєдіяльності : монографія. Харків : ХНПУ, 2017. 348 с.
Чотири автори	Інновації : навч. посіб. / Гуревич Д. Т., Чекан О. С., Грибан О. М., Макарова В. В. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 389 с.
П'ять та більше авторів	Охорона праці : навч. посіб. / О. І. Подольська та ін. 2-ге вид. Київ : ЦУЛ, 2017. 264 с.
Автор(и) та редактор(и)/упорядники	Веретенко В. В. Міжнародний маркетинг : монографія / за заг. наук. ред. В. М. Марценюка. Київ, 2015. 374 с. В. М. Марценюка. Київ, 2015. 374 с.
Без автора	Міжнародні відносини : монографія / за ред. М. А. Березовського. Київ : ЦУЛ, 2016. 162 с.
Багатотомні видання	Енциклопедія рослин / редкол.: І. М. Деркач та ін. Київ : ЦУЛ, 2016. Т. 8. 812 с.
Автореферати дисертацій	Петров О. Г. Музикотерапія : автореф. дис. ... канд. псих. наук : 12.00.06. Київ, 2009. 40 с.
Дисертації	Винниченко О. М. Контроль соціально-економічного розвитку промислових підприємств : дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.04. Київ, 2018. 344 с.
Законодавчі та нормативні документи	Про вищу освіту : Закон України від 05.09.2016 р. № 2145-VIII. Голос України. 2016. 27 верес. (№ 178-179). С. 10–22.

1	2
Матеріали конференцій, з'їздів	<p>Підготовка фахівців у ВНЗ в умовах реформування вищої освіти : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., м. Мукачево, 4-5 жовт. 2018 р. Мукачево : МДУ, 2018. 226 с.</p> <p>Кременчук Р. Визначення температурного режиму для розвитку лаванди вузьколистої (<i>Lavandula angustifolia</i>). Новітні агротехнології: теорія та практика : тези доп. міжнар. науково-практ. конф., присвяч. 95- річчю Ін-ту біоенерг. культур і цукр. буряків НААН, м. Київ, 11 лип. 2017 р. Вінниця, 2017. С. 104–105.</p>
Архівні документи	<p>Лист Голови Спілки «Первоцвіт» Г. Ф. Петренка на ім'я Голови Ради Міністрів УРСР В. А. Поповича щодо реєстрації Статуту Спілки та сторінки Статуту. 14 грудня 1989 р. ЦДАГО України (Центр. держ. Архів громад. об'єднань України). Ф. 1. Оп. 32. Спр. 2612. Арк. 63, 64 зв., 71.</p>
Патенти	<p>Зернозбиральний комбайн: пат. 25742 Україна: МПК6 С09К11/00, G01T1/28, G21H3/00. № 200701472; заявл. 12.02.07; опубл. 27.08.07, Бюл. № 13. 4 с.</p>
Препринти	<p>Марченко М. І., Кополович А. Д., Яким Б. М. Про точність визначення радіоактивних відходів гамма-методами. Чорнобиль : Ін-т з проблем безпеки АЕС НАН України, 2006. 7, [1] с. (Препринт. НАН України, Ін-т проблем безпеки АЕС; 06-1).</p>
Стандарти	<p>ДСТУ ISO 6107-1:2004. Якість води. Словник термінів. Частина 1 (ISO 6107-1:1996, IDT). [Чинний від 2005-04-01]. Вид. офіц. Київ :</p>
Каталоги	<p>Історична спадщина України : кат. вист. / Харків. держ. наук. б-ка ім. В. Г. Короленка; уклад.: Л. І. Петров, О. В. Олійник. Харків, 2000. 64 с.</p>

1	2
Складова частина видання (глави, розділу, статті)	
Бібліографічні покажчики	Іван Марченко : біобібліогр. покажч. / уклад. В. Петрик. Львів : Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2003. 356 с. (Українська біобібліографія ; ч. 9).
Частина видання: книги	Корнійчук Т. О. Методи активізації навчально-пізнавальної діяльності. Педагогіка : навч. посіб. / за заг. ред. Т. О. Корнійчука. Київ, 2017. С. 195–197.
Частина видання матеріалів конференцій (тези доповіді)	Цехмістров І. І., Перець І.П. Про бюджет. <i>Дослідження проблем в Україні очима молодих вчених</i> : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., м. Запоріжжя, 3-4 берез. 2016 р. Запоріжжя, 2016. С. 50–53.
Частина довідкового видання	Павлик І. М. Право інтелектуальної власності. Великий енциклопедичний юридичний словник / ред. Ю. С. Шемшученко. Київ, 2007. С. 683.
Частина видання: продовжуваного видання	Безруков С. А., Хмельов А. А. Дослідження циліндричних оболонок. <i>Вісник Запорізького національного університету. Фізико математичні науки</i> . Запоріжжя, 2015. № 3. С. 153–159.
Частина видання: періодичного видання (журналу, газети)	Коваль Л., Коваль П. Переваги дистанційної роботи. Урядовий кур'єр. 2017. 1 листоп. (№ 205). С. 5. Bletskan D. I., Glukhov K. E., Frolova V. V. Electronic structure of 2H-SnSe ₂ . <i>Semiconductor Physics Quantum Electronics & Optoelectronics</i> . 2017. Vol. 18, no 2. P. 109–118.
Електронні ресурси	Хміль А. А. Функції державної служби за законодавством України. <i>Юридичний науковий електронний журнал</i> . 2017. № 5. С. 115–118. URL: http://lsej.org.ua/5_2017/32.pdf (дата звернення: 17.09.2022).

Додаток М

**КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ
кваліфікаційних робіт та їх захисту**

№ п/п	Показники	Кількість балів
1	НАЯВНІСТЬ СУПРОВІДНИХ ДОКУМЕНТІВ:	
	- участь у наукових конференціях; публікації	6
	- замовлення від виробництва	4
	РАЗОМ:	10
2	ВІДПОВІДНІСТЬ ВИМОГАМ ЗАСОБІВ ДІАГНОСТИКИ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ:	
	- актуальність, практична значущість роботи;	10
	- відповідність структури роботи галузевим стандартам освіти;	2
	- вміння збирати, систематизувати та обробляти інформацію у відповідності до цілей дослідження;	20
	- наявність висновків та обґрунтованих пропозицій;	5
	- використання різних методів дослідження;	3
	- використання ПЕОМ (математичне моделювання, інформаційні технології);	10
	- якість ілюстративного матеріалу (графіків, діаграм, таблиць)	5
	- дотримання держстандартів при оформленні роботи	5
	РАЗОМ:	60
3	ЗАХИСТ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ В ЕК:	
	- доповідь – вільне викладання або читання з листа;	3
	- мультимедійна презентація доповіді;	2
	- аргументовані відповіді на зауваження рецензентів;	3
	- рівень володіння державною мовою, науковою термінологією;	2
	- вміння вести дискусію наукова ерудиція, впевненість;	5
	- повнота та правильність відповідей на поставленні питання членів ДЕК;	13
	- зовнішній вигляд відповідний діловому стилю	2
РАЗОМ:	30	
ВСЬОГО:		100

Примітка: за відсутності одного з перелічених показників, або не дотриманні відповідних вимог оцінка за нього дорівнюється нулю

Віддруковано з готових оригінал-макетів
у редакційно-видавничому відділі «Колос»
Херсонський державний аграрно-економічний університет
73006, Україна, м. Херсон, вул. Стрітенська, 23
тел. (0552) 41-44-32